

№ 144 (7373). ● 1992-снл. Ахсынны 1 күнэ. Онтуруньук ● Сыаната 80 хоргы.

Г. СМЕРНИКОВ.

Дьюкускай телевизид-
нигэн бичирлэрин оро-
йон олохтоохторо нэгэ-
нхтэрэ ыраатта. Сотору-
таабыта антенналар аба-
ддланмар туруорулту-
буттара сотору керар ниг-
бит диги эрэлэ үсээнпи-
та.

Удз ханша тийшэн ту-
рын ийнхэдэлэйнхэ стар-
шай электромеханик П.
П. Посельский манхын эн-
хэтэтэ: «Претемни уон-
на передатчи адалыла-
илин. Унур Дьокуусайы
кытта сибээстэн» сырыт-
тым Онно. «Сорого за-
водтан бугатын адалыла-
илин. Тодо найза ыксы-
гыт, ахсынны ортодугар
бидлибэ» диин хардар-
лар» — дииэ. Онон өссө
да күмүрээ тийэбит.

Оройуонга А. Попов
председателлээх «Саарба»
кыра предпринятие тэрил-
лэбэти Кинилэр чуучула-
лары, баахыла тимирдэ-
рин, о. д. а. онгору аты-
га таһаарбыттара. Ол-
орзэри атыы-эргизэ сабыл-
ыбакка, «саарбалар» үлэ-
эрин тохтооторго күүһэллэ-
лэр.

Сэтинньиэ буолбут оро-
уон Сэбиэтин кыра сэ-
иэтэ «Саарба» кыра
предпринятие 38 тыһ сом,
подсекция биэрэрдээдүй
экспертаһыта кини үлэтин
оохторуун көмүллүүрү
таһаарда.

Бийдлыг хүлээнгүтэн уруукта оро
хуоннаады олох-данах өгөлөрүнэн хааг
чийны комбината государство бас би
ллититтэн таваарыллан приватизацияла
идэлэрин байхалаабыт үлэнтгэрдээх бу
лан, нэбилэлэнигүтэн киирэр сажаан
кэмгир үчүгэй хаачыстыбалаахтык т
доторууан мэдлэн уратыланар.

Т. Кардашевской фотота

Оройуон хаһаайыстыбаларыгар билинни туругунаа 321 трактор, 151 таһаарас тнэйэр автомашинна бээр. Ол эрэри араас таастара томоһоннор итинэн ээ саппаас чаас сыманата мараабытынан уонна көс-төбөтинэн 68 трактор, 39 автомашинна үлэлиир кыах-тара суох тураллар. Ити иһигэр Субуурускай аатынан солхос 24 тракторыттан 14-үн, таһаарыы та-

Бийнхны гурдун сүеһү
хыстыга ыарахан дылты-
гар бары ханайхыстыба-
лар атын оройуоннартан,
ыраах үрөх бастарыттан
сүеһү аһынчын тастахта-
рына арз хыстыгы атэнгэ

«Сабах» чилиннэр уруусу өртүтөр бүдүрүйз иһэн көмүүт дьон—барыгыттан элэмминтэрэ. Иһи байэтисэр арзанар үчүгэй тардыстымылаа буолламына. Шерьяны д. кайыһып үтүүнү да оҥоруон собуу бу уолатта байэлэрин холобурдарыга көрдөрөллөр. «Сыбахтар» кытаанах санааргыты ыһыктымай, дьонкут сэр-гүэт махталын оруу ыла-түтүр!»

М. НИКОЛАЕВА.

«Шугудай» салты за-
водугар сүөһү кыстыктын
бөлсүннүк завод кылаа-
бынай зоотехника Тамара
Егорова Малышев-
скаа кэпсэттибит.

— Бийнгийн нэгэн отделенистаахпыт. Ону табынан сыгыг сывага баар. Бу хайааайхастыбааны Андрей Алексеевич Варламов салабар. Оту, булдугу байлалар булуналлар. Итнэиник дьаааныы сыгыгыг чомчу салаа бынытынан тутан үөснэ-тэргэ көмөлөөх. Өлөрүү кээниттэ 1300 сыгыг, 1200 ынах сүүнү иитил-лэнтэ хаалаа. Сылгы аһылынаа киирдэ, онон түбүн дэбэстэ. Завод хайааастыбаалара уопс-ла 766 тонна оту тиз-нэхтэринэ ара кыстыгы түөрүүр кымхтаахтар. — дигэ быһаарда кылаабы-най зоотехник.

Ити курдуу тайини-тайини болурушугар тингэйн каллибит. Нуотара үрөбөр отогмуну оту престаэн сорогу тайиэн

Управлняючай этэри
ман буолладына, осс
бинр сөптөөх дыһал
одоххо киллэриллибнт.
40 борооскуну чааһы
найдырга кыстыкка ил
риэх иннигэ атылал
быттар. Ону тэнэ 35 б
рооскуну чааһынайды
рға кыстатыта биэрибтэр.

«Мугудай» сылгы заводда быйыл эти, үүгү туттарымыттан төгө үбү аахсынай? Үүттөн 6 мөл. 743 тыһ солк., ынах аттан 5 мөл. 546 тыһ. солк., сылгы этиттен 2 мөл. 476 тыһ. солк., субсидия алатар.

«Мугудай» сэлгэеэ за-
водун ынах сүрхүтэ бэ-
йыл 8 хотонуудан нэх-
түүлэр. Кылаабынай зоо-
техник этэринэн, сорох
завсиналар сыгыларын
өрүс арыыларыгар хас-
тарарга көпсөтийинилэри
бытат эрүүлэр. Ону та-
һыкци, мин санаабыр, то-
һо да хойуттаатар, бийр
олус наадалаах дьаһал
оллоххо киникон эрэр. Со-
солк, сөөкүннүз этиттэн
196 тыһ солк киллэ-
риэхтээх дикон буолар.
Итинн таһынан үүнэ
26 мол 972 тыһ солк,
дотацин барылнахтээх,
Оройуоннаады эт-үүт ком-
бинатыттан эти, үүтү тут-
тарыыларын иһин минта-
циналарыгар 14 мол 962
тыһ солк барылнахтээх.
Комбинаттан бизинин 7
мол 425 тыһ солк, кал-

хоо байгын псевдоним-дарыгтар наймаах сүлжүү, салгыны түнэттэ. Ингээ гыцан бу күннэртэ Маралайны олохтоохторугар сэрхэхсенийн улахан.

Сетининг кэлсэтэ олодохуутуна Маралайны отделементын Управлюцияй. Егор Ильяч Попов кинигэ кэллэ.

— **Бишги** отделение-бытыгар бастагы биригээдэн Иван Игнатьевич Коркин, иккинчэ Варвара Михайловна Синцева салааларын, Биирдэрэ Уу Овуустаахха, иккинчэ Лыбынтах. Төбүрүөн фермаларыгар сүүһүнү кыстаталлар — дини икки салааларта.

Сыл-хон айыгар отделе-
ление ыһыныахыстары
420 тонна 6 центнер үү-
тү ыһабыттар. Онон, ба-
һалары сүстөнөн көрүү-
лөрүнөн, саллаагы бы-
лааны үүнэ 41 тонна-
нан аһарыах курдуктар.
Укравляющий оройуон-
нааһы статусууруулаа
отчуотугар ити сыһына-
ра хайдах көрдөрүлү-
үттэ буолда диир мун-
чаарар. Сөххөс үрдүнөн
ыһаахха, үүтү сылга
671 тоннаны туттарыах-
тыһаахха, дүтү сөххөс
ыһаабынай бухгалтерга
Екатерина Петровна Тол-
стоухова.

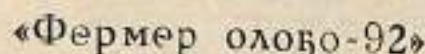
Түмүтүтүн аһаахха,
«Мугудай» сылгы заводу
тоһо даһаны тийэр та-
һар үлэү ыһаахтары
көрсүбүтүн, үп нөһүгөр
шпробка эрмидамитин
ийин, кыстыгы этэнэ
туоранын стратегияты
гар болачча сөһтөөх ба-
һаарылары ыһааһыт
диир санаа үөсүүр.

С. ПОПОВ.

с попов.

КЫАЛЛЫАХ ДА КЫАЛЛЫБАТ

М. СИДОРОВА.

С. Павел фотота (РНТА—ССТА)

Аадырынхам: 678030.
Горнай оройуона, Бөрдүн-
гэстөөх еэл., Мир уул. 23.

И. ОКОЕВОВ,
ЖУРНАЛИСТ.

Олохтин кэлэн-баран,
онон-манан эрийсэн сү-
лүүдэр туруурса сатва-
быт «Сага сылыгыга» ас-
сопнация туһунан үгүс-
түү көрсүһэр, кэпсэтэр
дьомжун кытта санаабын
атастаһаахпын баҕара-
бын. Чурапчы Бахсытын
никис төрөөбүт дойдубу-
нан аарынабын. Улахан
эдьийиим манна кэргэн
тахсан силэс тардан си-
риэдийбитэ. Онон олох
кыра сааспыттан ити
дойду олонхохтутарын,
астуоруйаһыттарын пе-
тэн улааппытым. Оёотук
сааспыттан оттуун-мас-
тыһын, көтөрдүүн-сүүр-
дүүн, сүөһүлүүн-астыһын,
ырыаны-тойугу, оонһуу-
ну-көрү өрө туспут дьо-
нууун-сэргэтининин тар-
даллар. Аны Бахсы оё-
куолатыгар түөрт сыл
үөрэнэн билин-көрүү кы-
һатыгар уһуллубутум
олохпор биир умнуллу-
бат түгэнинэн буолар.
Кэлин 40-тан таһа сыл
устата сылыгыга идэтийэн
үлэлиибин.

1980 сыллаахха үлүүбүт аппараты аччатар ааты-ран ыйыталаабытара, сылгы специалистарыт-тан босхоломмуттара.

Айялжа бөвөт» сүөһүлүүр, улахан сирата суох барсы биэрэр салаанан аабыллан сылгы соһохтоотарыгар суолта бөрүлүбөт буолбута. Эти оноруу бэйэҥ тулар сыанага ырааханынан сылгытан ыдыллар бородуун суйанан тоһуллубута. Оччо сөччө барса суох, көлө быһыытынан туһаныллыбат, албах тутууга, айылыкка эрэ наадылар салаанан аабыллан, энэ эрэ аһаан иттиклэр буолбута. Кураан сыллар адаһыан, аһааттан кэллэхтэринэ, эт быһаана туолбатагына, халбаһыны онорорго эт суох буолдагына сылгынан буолуу аһаар үгэс үөскэбитэ. Республикаҥа «Сылгы иттигин үтүөлээх үлэһитэ», «Үтүөлээх сылгыһыт» ааттар сотуллубуттаҥа. Алтамыскаҥа

Толстоуховтар, Скрыбиннар улам сүтэн, соңу-
руйэн барбыттара. Соци-
алистическай Улэ Гер-
ойдарын биографияларда
эрэ суруллан ытыс саба
кыраакый аниггаларез сы-
һыарылдыбыттара.

Тыа хаһаайыстыбатын министерствотар анал отделы тэрийтэрэргэ, хаһаайыстыбаларга анаан-минээн сылгы иттигинэн дьарыктанар специалыстары тутарга туруорса сатаабыллыт. Онтуканыт үөһэттэн кэлэр уларыһылыларынан, араас дьаһалларынан уталытыллан испиттэрэ. Ыксаан «Өкөтө» совхозу базовой хаһаайыстыба оҥостон бастыт опыты тарҕатынга производственной система дьин тэринэн үлэлээбитин. Итинэн ха маарынныр хас даҕаны системалы тэрийиһи кыһамнылаах, инициативалаат кадрдары суох уотан, өнүккүлээх үлэ ымытылыа суохтааһынан эмнэ туттуммушт. Кэлчигини уобаластарга тэрийтэлээбит араас ассоциациялар опытытарын тирээһин «Саха сылгыта» ассоциациялы тэрийэргэ этии киллэрбитим. Ити саналым олоххо нил

«Саха сымгыта» ассоциацияны тоҕо тэрийдигит, атын суол суоҕа дуодун ыйытыаххытын сөп. Урут оннообор сымгыт совхозтара, управлениелара тэриллээһин сымдыбыттара. Тыа хаһаайыстыбатын министерствотун иһинэн отделамма баара. Сымгыт итинни племенной үлэтин дьарыктанар станциялар, отделлар уонна холбоһук иһинэн эммитуспа отделлар тэриллээбэт көмүрдээх этибит. Хас совхозтар ахсын аналлаах сымгыт зоотехниктара, аны улахан оройуоннарга олох үлэлэрин сүүрүүгүр, салайар старший специалисттар бааллара. Колхозтар саҕана сымгыт фермалара, совхоз буолбут көннүгэ совхозтары түмэр биригээдэлэр, байлалара туспа апарыахтар ула...

Саха сирин
дьонөһөйүн обото

Һуанһаһыяларынан сиб-
бюстәэн сыана үрдәһи-
нә, сыйһан уларыһыта
тахсыбытын һазир со-
чо һаадата суох булуо
дин саныһын.

Өскө төрлөтү үлгүлөрүнө сөптөөх материалдык-техникалык база суох буулаабына, сылгыныттар интэрнастарини көмүскүүргө, өлөх-соруулар-дыаахтарыгар, үлгүлөрүнө көмөлөшкөттө, хайнык даганы болуочуна туох даганы көдүүнү ажалбата чуолкай. Ды ол ийини көмүскүлүп, правительстволор бу ассоциация сүйүндүр туран бейттин көрүнэрин ааһан, барыкталх салаа буоларыгар, көккө боптуруостары туруор-субуппуг. Ол курдук, совкохартан уонна промышленность суотуттан «Саха сылгыта» ассоциацияны үбүлүүргө көрдө-бүлүбүт. Оттон совкохартыг туруутара олус мөлтөх, үлгүлөтөрүн хамнастарын да төлүүр кыахтара суох. Ошон үбүдээһини кыалдыбата. Тастан көлөр фурактан итнээк бэйэ үүннээр бурдугуттан, араас кыһалгаларга туһанарга, анализлах фонданы көрөллөрүгэр туруорсуубут аккаастаһылына. От боптуруоһа эмиз итнээк дьылдаһа, оттоох оройуоннарынан сылгы айаар бэйбигит өттүүргө суотта-һылыгы, сир суодунап, кыалдыбата. Материаль-най-техникалык өртүнэн хааччылыгыга туруорсуубутун «Агроснаб» бэйбэ туспа монополия өнөстөр буолар эмиз млымтата.

Онон ассоциация правительствтан үбүлэммэтэ бинэ толору оруода чуолкайдамматта хаалар, аһардас хаһаайыстыбалар сайымнарыгар сүктэриллэртэр тиниэр. Ол иһин итинэн тахсар суолу тобул сатаабыппыт, албох варинны сыммайдаабыппыт. Туруорсуу күүһүнэн республика правительствотын иһинэн «Саха сымлыта» акционернай обществэ хаһаанньатын тэрийэртэ түмүлүүбүппүт. Ол эрэртэ бу салаада уратылары

гар сөл түбэлэр балаһыан
һа, концепция суоһутта
рынок усулуобуйатыга
үөһөттөн кэлэр уураахтар
га сөл түбэлһинэрэн сай
балаһыанһаа оңору
маадата тараабата. Онуох
научнай тэрилтэлэр, ү
тас эргэн министрств
ларың сөбүлэннэри
һыһыга үлүс кэми с
тэрдаһит. Араас функци
лаах, байһыи үбүлэнэ
дһаһанэр тэрилталар төһ
нон элбэхтик ыһталла
да, соһчоһон төттөрү-та
ры бырахһыи элбиһр,

Сылгы заводтары, хаааыстыбалар сылгыларын боруодаларын хаааыстыбатын үөрэтүүгө племенной үлэ докумунунарын бэрээдэктээһиниги сүрүү болломтобутун хаааыстыгыт эрэри, хаааыстыбалар ыһылы айдаанга түһүннэр суотаны бэрээдэтилер. Мизэга элбэхтик сылдыааыт уонна маассабыл иформация средстволары кыааык туһанаммыт суларыйылардаах, мөкүөрдээх нэмнэргэ сылгыны ахаан уонна хаачыстыба өртүнэн айгыраппа туһугар үлэлээ сатаатыбыт. Ол эрэри бас биллэрүүгө мөкүл ыһылыбыт усулуобуйатыгар сыгы китинин, көрүүтү истинтин болтурууһуга кэсшилгэр эрдэ экономическай өртүнэн аадыллыбыт суотанылыбыт с

бөлөр, таразһиннар стру-
туралара гыдынынна
уонна бир уолбай ман-
кыайан өчүрүллүбата.

Саламат хаааыйына
нын сага структуралары
паң үлүһүйөн сылга и
тинтин алын сүһүөх а
ноларыгар, кадрдыгар
материальнай базаларыга
болдомтоһу уурбат бую
ла. Ол иһин сылга итин
тип кэлин үйэ анардал
олытыгар барабаркэлэ
мит структурага сүбэл
һэн аллараттан соһто
бырайыак маада буолл
Соһхоһтар кайы үйэ бин
днн иһиннэн кайы үлү
ринлэрэ сааганна. Со
рохтор онтуаларын хо
ботолоон коллективна
бааһынай хаааыйыстыбал
ры таргыннар. Оно
с ы л г ы н - к
рүү-үстии, үөскөтүн стру
туралара кэһиллэр кыах

ИН ОБОТО

нирлэлэр. Идэтийн үл
дэбт оныгтаах салгыны
тар уурайталааннар, үл
суох буолуу кыһалбаты
тар үстэминилэр. Үлэл
тухары салганан кэлбт
салгыныт дин бочуоттаа
идэбт ытыттамнат, б
чуоттамнат буолла. Ити
тот Мага-Ханалаа оро
йуокун салгынытара ул
хайык кыйыналлар-аб
раллар, кыйык туруорд
лар, социальнай өртүн
көмүснэлэ суох хаалбы
тарын, онуоха ассоциаци
өртүттэн сонтоох өрөөнү
суовун туһунан саам
сөһкө эттилэр.

Билгийн сэлгэний са-
гын көрүүнү-харайлын
нэвчилэхтэр байхдыктар
гар тэрэгдэрэн ыгтыах-
сон дүн санынбын,
эбатар сир уонна салат
олорчу кинээхэ түмүлү-
нэ. Ханык боруоданы, т-
нэ сэлгэны интихтээх-
рин, кинээх сэлгэны
буолуохтаахтарын, сирд-
рин-уоттарын, базалары
нэвчилэхтэр байхыниста
быбаараллара ордух. Ону-
ха хаааыиннааһын ха-
нык көрүүгүнн барал-
ра бэйэлэрин үтүө көгү-
лэрэ. Сахалар бытыргы-
тан сирдэрин-уоттары
учуоттаан сэлгэны интэ-
лэрэ, ханык атыр ү-
рун сабыннарары бэйэл-
рэ быбаараллара. Киннэ-
лаакка-сүүлга кинрбит т-
набачыт, сындам сыры-
лаах кело аттарын, аат

рар сүүрүүтэри бүэбэй-
дээн үүсэвчлэтэрэ бил-
лэр. Үүн үүтүгүн дамы-
лгоров хас да улууспа
сурагдарар тунах мнхлх
тары мнхлхлэр. Келин
колхозтар тариалталза-
биттарнтар сылгааларын
үөрүн колботолообуттар,
бигердин сылгыны хастын
да атылар үөрүн көрөрө.
Сылга сылгы табаарына
фермалар тариалталза-
биттар.

Билигнй пайдарыгтар
млааннар, дьон үксэ сыл
гыланна. Олору айнаа-
лаан (ада уустан) 1-2
күннэхэ туттаран эбэтэр
хас даҕаны баанһынай ха-
һааһымытыбалара пьитты-
һаннар сылгыларын үөрүн
көрүөхтэрин, ылбыт сит-
дэрин уоттарын күрүөлүөх-
тэрин хаһаалыахтарын эми-
сөл. Оттон коллективнай
предприятиелар хаалбыт-
тар урунку базалары бы-
рахтаныа, өссө ситэрэ-
сылгы итинтини күнэ-
ник сайыннаралларынгар
баҕарабын. Онуоха аҕе-
нолары сайаһыһыны анал-
лаах үөрөхтөөх, поотехник,
истарат идэлээх специа-
листарга итэҕэйэр ордуу-
буолуох этэ. Оттон пай-
дарыгтар ылбыт 1-2 сыл-
гыларын биһрдиктээх дьон
хайдах даҕаны эриэ-дөхсө-
түк, көрөр-истар кыахтара
суох, кэлин ыксаатахта-
рына ситэллээх да көдө-
һүнэхтэрин сөл. Ол сылгы
итинтигэр улахан харом-
һууну өнгөрүөдө. Итинтэн
сэрэниэххэ наада. Атыр
үөрлэрин коллентиннайды-
көрдөххө-иниттэххэ пле-
менной үлөкөн дьарыста-
ныахха, ылыллар боро-
дуукусуһаны үрдэтнэххэ
сөл. Сут-кураан сыллар
адаһымай кэллэхтэринэ
күүһү түмөн оттууржа-
маһыһыга даҕаны быдан
холлоох буолуох этэ. От-
тон итинниг дьыһларга
биһрдиктээх ыаллар сыл-
гыларыттан ыһыстарын
сөттоллөрө чуолкай. Ол
пийн сылгыны итинни
күннүүһүргэ, опыттаах үлэ-
һиттэринэн көрдөрөргө
эбэбин.

Сылгыны нитэр звоно-
лары, биргээдэлэри тэ-
рийтэлиэххэ, учуоту-отчуо-
тунаһы чускайдыахха.
Оттон кинилэртэргэ бири-
диллээн сылгылаахтары
олохтоох дыһалталар
илииннээн салаһа сатыах-
таахтар, учуотун-отчуоту-
наһын бэрээдэктэрини
кыһаныахтаахтар. Отчуо-
на ара сылгыны аһа-
өртүнэн аччатыахпыт, с-
дар кэскилини сарбыһы
пыт суоҕа. Саха сылгыта
иэскилэ бэйэбит илиини
һинтэр баарын умину сүс
тустаахпыт. Сылгыһытта
социальнай өртүнэн кө-
мүскэллээх буолуулары-
тар, кинилэр үлэлиир усу-
луобуйаларын хааччыһы-
та, сүүрү болҕомбобутун
үүрүхтөөхтүгүт.

[illegible]

Е. МЕСТНИКОВ,
«Саха сымгыта» ассо-
циациятын председатели
бастагы солбуйааччы.

